

เยี่ยมเพื่อน เยือนมิตร ชวนคิดต่อยอด

บันทึกการเยี่ยมพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสวงหาแนวทางหนุนเสริมและต่อยอดงานพัฒนานโยบาย สาธารณะเพื่อสุขภาพโดยใช้เครื่องมือตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ

๓.สมุทรสาคร (๖กค.๕๕)

๓.๑ นอนชายเลน

๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ทีมงานสช.เกือบ ๑๐ คน เดินทางไปสมุทรสาครกันตั้งแต่เช้าตรู่ เป้าหมาย อยู่ที่บ้านคู้้งน้ำรีสอร์ท พวกเราไปประชุมเพื่อทบทวนแนวทาง (guideline) การจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ซึ่งแนวทางนี้ คณะกรรมการพัฒนาสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น (คพส.) ที่คสช.แต่งตั้ง มีคุณหมอสุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ เป็นประธาน ได้ให้ความเห็นชอบให้ใช้มาตั้งแต่ปี๒๕๕๔

ทำงานกันอย่างจริงจัง

เราพบว่าแนวทางฉบับนี้ยังอ่านเข้าใจยาก และมีบางอย่างที่ขาดความชัดเจนเพียงพอ ทำให้ยากแก่การปฏิบัติ ประกอบกับเมื่อสช.ได้หันมาเน้นการสนับสนุนการพัฒนา “กระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัด” ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นจริงเป็นจัง ตามนโยบายที่ คสช.ชุดใหม่ให้ไว้ จึงสมควรได้ทบทวนและปรับปรุงแนวทางนี้ให้ดียิ่งขึ้น เราจึงไปทำงานกันที่สมุทรสาคร เนื่องจากมีนัดกับเพื่อนเครือข่ายภาคีสมุทรสาครที่จะคุยกันเรื่องการต่อยอดสมัชชาสุขภาพจังหวัดในวันรุ่งขึ้น ก็ถือโอกาสไปทำงานที่นั่นและพักค้างคืนที่สมุทรสาครกันสักคืน

พวกเราทำงานกันจนถึงเย็น แล้วก็ยังมีโอกาสไปรับประทานอาหารเย็นกับ**คุณหมอชัยรัตน์ เวชพานิช** นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมี**คุณธีรดา สุธีรุฒิ** นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญของสสจ. มาร่วมด้วย

คุณหมอชัยรัตน์และคุณธีรดา

คุณหมอชัยรัตน์และคุณสุทธิพงษ์

คุณหมอชัยรัตน์ เป็นแพทย์รุ่นน้องผมปีเดียว รู้จักกันมานานกว่า ๓๐ ปี เป็นคนละเอียด เอาใจจริง เอาใจ และตั้งใจทำงาน เป็นนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดในภาคกลางมานาน อยู่มาหลายจังหวัด จนเกือบจะครบทุกเมืองสมุทร จังหวัดล่าสุดคือสมุทรสาคร อยู่มาแล้ว ๑๐ปี เคยไปร่วมประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ มาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อปี ๒๕๕๑

ก่อนที่เราจะแวะไปประชุมปรึกษาหารือในคราวนี้**คุณสุทธิพงษ์** ผู้ช่วยของผม และ**คุณนิลวรรณ ทุนคุ้มทอง** ผู้ประสานงานของสช. ได้มีโอกาสไปคุยกับคุณหมอชัยรัตน์มาก่อนแล้ว พอคุณหมอชัยรัตน์ทราบว่าผมและคณะจะไปเยี่ยม ก็มีน้ำใจกลิ้งลูกจอบเป็นธุระช่วยให้คำแนะนำต่างๆอย่างตั้งใจ พร้อมกับอนุเคราะห์ให้ใช้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นที่ประชุมด้วย

อาหารมื้อค่ำวันนั้น เราได้มีโอกาสคุยเรื่องสมัชชาสุขภาพและงานตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติให้ผู้บริหารสาธารณสุขของจังหวัดได้เข้าใจมากขึ้นพอสมควร เพราะแม้ว่าการจัดทำพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติซึ่งกำหนดเครื่องมือทำงานใหม่ๆออกมาหลายเรื่อง เป็นงานที่ริเริ่มจากกระทรวงสาธารณสุขโดยตรง อีกทั้งสช.ก็ยังสามารถลงนามความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อสนับสนุนการใช้เครื่องมือต่างๆในพ.ร.บ.สุขภาพฯ ตั้งแต่ปี๒๕๕๒แล้วก็ตาม แต่การทำงานช่วงที่ผ่านมา สช.อาจจะห่างกับกลไกของกระทรวงสาธารณสุขไปพอสมควร เราจึงต้องมีการพูดคุยสร้างความเข้าใจเรื่องงานที่เกี่ยวกับพ.ร.บ.สุขภาพฯ ให้มากยิ่งขึ้น

“พี่อำพลจะให้ช่วยอะไรบอกมา ยินดีช่วยเต็มที่”

คุณหมอชัยรัตน์ บอกไว้อย่างนั้น

คืนนั้น ผมนอนพักที่ห้องหมายเลข ๔ ของบ้านคังน้ำ รีสอร์ท ตั้งอยู่บนป่าชายเลน ริมแม่น้ำท่าจีน บนเพดานมีหนูวิ่งไล่กันสนุกสนาน นอนฟังเพลินไปเลย

๓.๒ สามปัญหาใหญ่ โถมใส่สมุทรสาคร

สมุทรสาครเป็นจังหวัดขนาดเล็ก อยู่ใกล้กรุงเทพฯจนเกือบจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพฯไปแล้ว มีพื้นที่เพียง๓อำเภอ ประชากรเกือบ๕แสนคน แต่มีคนต่างด้าวเข้ามารับจ้างใช้แรงงานอีกหลายแสนคน หลายพื้นที่ในตัวเมือง เต็มไปด้วยป้ายภาษาพม่า และแรงงานพม่าพลุกพล่านไปหมด

รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรสูงมาก เป็นอันดับ๒ของประเทศ รองจากระยอง คือ ๖แสนบาทต่อคนต่อปี เพราะมีกิจการทำเงินได้มาก แต่เงินที่ทำได้นั้น กลับเหมือนฝนที่ตกไม่ทั่วฟ้า

สมุทรสาครตั้งอยู่ที่ปากอ่าวไทย เดิมเรียกว่าบ้านท่าจีน สมัยอยุธยาเมื่อเกือบ๕๐๐ปีก่อน ได้รับการยกขึ้นเป็น “เมืองสาครบุรี” สมัยรัชกาลที่๔ ทรงโปรดให้เปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองสมุทรสาคร”และเปลี่ยนมาเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” ในสมัยรัชกาลที่๖

ที่น่าสนใจคือ มีการตั้ง “สุขาภิบาลท่าฉลอม”เป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อ๑๐๐ปีก่อน ตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๔๔๐ ในสมัยรัชกาลที่ ๕

แต่เวลา๑๐๐ปีผ่านไป การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาไปอย่างช้ามาก อำนาจการบริหารประเทศยังคงรวมศูนย์อยู่อย่างเหนียวแน่นเรื่อยมา

เศรษฐกิจสมุทรสาคร นำโดยภาคอุตสาหกรรม ทำรายได้ถึงกว่า๓ใน๔ มีโรงงานเกือบ ๕,๐๐๐ แห่ง ส่วนหนึ่งเกี่ยวกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมง ได้แก่พวกอาหารแปรรูป นอกนั้นก็เป็นเรื่องอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมพลาสติก โลหะภัณฑ์สิ่งทอ เป็นต้น ด้านตะวันตกของจังหวัดยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีทั้งนาข้าว สวนผลไม้ ดอกไม้ ทางด้านใต้ทำนากุ้ง นาเกลือ

สำหรับการประมงก็ยังเป็นแหล่งกิจการประมงครบวงจรขนาดใหญ่ของประเทศ

ทิศทางการพัฒนาจังหวัดที่ผ่านมา เป็นไปตามกระแสหลัก จึงเกิดการพัฒนาระบบที่ล้าสมัยจนน่าตกใจ ปรากฏเป็นความขัดแย้งอยู่ในคำขวัญจังหวัดที่ว่า “เมืองประมงดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์”

สถานการณืปัญหาของสมุทรสาคร

ณ.วันนี้ สมุทรสาครที่แม้ว่ามีรายได้ต่อหัวประชากรสูงมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ กำลังเผชิญปัญหาใหญ่ ๓ เรื่อง คือ

หนึ่ง **สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม** เต็มไปด้วยปัญหาน้ำเสีย ขยะ ป้ายโฆษณาเสื่อมโทรมมลภาวะจากถ่านหินที่ถูกนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในโรงงานต่างๆ น้ำท่วม สารเคมีตกค้าง ชุมชนแออัดที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ฯลฯ

สอง **คุณภาพชีวิตตกต่ำ** มีปัญหาทั้งเรื่องยาเสพติด อาชญากรรม ความรุนแรงสารพัดรูปแบบ (เมื่อไม่นานมานี้ ก็มีกรณีฆาตกรรมทนายทนายการเมืองที่ปัมน้ำมันแห่งหนึ่งเป็นชาวคึกโครม) แหล่งอบายมุข โรคติดเชื่อ และโรคไม่ติดเชื่อต่างๆยังมีเต็มไปหมด รวมไปถึงปัญหาแรงงานข้ามชาติที่มีจำนวนมาก ถึงขนาด ออง ซาน ซูจี ยังต้องแวะไปเยี่ยมเป็นแห่งแรกของการมาเยือนเมืองไทย

ประเทศไทยได้ชื่อว่ากำลังตกอยู่ในหลุมพรางของประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (middle income trap) คือหลงทำมาหากินด้วยกิจการที่เน้นใช้แรงงานราคาถูก หากินกำไรง่ายๆ ใช้เทคโนโลยีต่ำ ไม่ค่อยได้พัฒนาคนให้เก่งขึ้นมากนัก

เราจึงต้องเผชิญปัญหาที่เป็นผลพวงจากการพัฒนาแบบ “เอาง่ายเข้าว่า” อย่างที่เห็นอยู่ในทุกวันนี้ ซึ่งที่สมุทรสาคร เป็นจังหวัดหนึ่งที่สะท้อนภาพได้ชัดที่สุด

เมื่อโลกเปลี่ยนไป เราจึงปรับตัวไม่ทัน เพราะเราพัฒนาคนและพัฒนาเทคโนโลยีไม่ทัน

สาม **ชุมชนล่มสลาย** การเข้ามาของธุรกิจต่างๆที่เน้นทำเพื่อเอาเงินเป็นตัวตั้ง ได้ทำลายวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดชุมชนรูปแบบใหม่ๆ ผู้คนแปลกหน้าแปลก

ตากัน คนมีเงินหนีไปอยู่กรุงเทพกันมาก ใช้สมุทรสาครเป็นเพียงแค่พื้นที่ทำกิน แม้แต่ข้าราชการส่วนใหญ่ ก็ไปพักอาศัยอยู่ที่อื่น

“ความเป็นชุมชน” มีค่ามาก เงินทดแทนไม่ได้เลย เมื่อเสียหายไป นับว่าน่าเสียดาย

๓.๓ ความเป็นไปในสมุทรสาคร

ในท่ามกลางความเป็นไปของการพัฒนา มีกลุ่มคนสมุทรสาครที่ไม่นิ่งเฉยกับสภาพปัญหาต่างๆ ได้ขยับเข้าหากัน เพื่อร่วมกัน “เป็นธุระ” ตามสำนึกของการเป็น “พลเมือง” ที่เติบโตขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากวันนั้นถึงวันนี้

อาจารย์สุทัศน์ ตระกูลบางคล้า ประธานคณะกรรมการสมัชชาสุขภาพ จังหวัดสมุทรสาคร เป็นคนหนึ่งที่ทำงานภาคประชาสังคมมานานหลายปี ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาสุขภาพตามยุทธศาสตร์ของเครือข่ายภาคประชาชน

คณะกรรมการเครือข่ายนี้ มี**อาจารย์สวัสดิ์ ทองสมุทร** ผู้ใหญ่ใจดี อดีตรองผู้อำนวยการโรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย ผู้ที่มีลูกศิษย์ลูกหาเต็มจังหวัด ทำหน้าที่เป็นประธาน มี**คุณอรุณรัตน์ น้อมนพ** เป็นเลขานุการ

ที่ปรึกษาอีก๒คนคือ **อาจารย์วรวุฒิ บุญเพ็ญ** ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด ผู้นำชุมชนคนสำคัญที่ทำให้โรงพยาบาลบ้านแพ้วได้ออกนอกระบบราชการมาเป็นองค์การมหาชนที่เจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้ และ**ดร.สุนทร วัฒนาพร** ประธานหอการค้าจังหวัด

อาจารย์สุทัศน์

อาจารย์สวัสดิ์

อาจารย์วรวุฒิ

คุณศุภภัทรศิริ

คุณกฤษณา

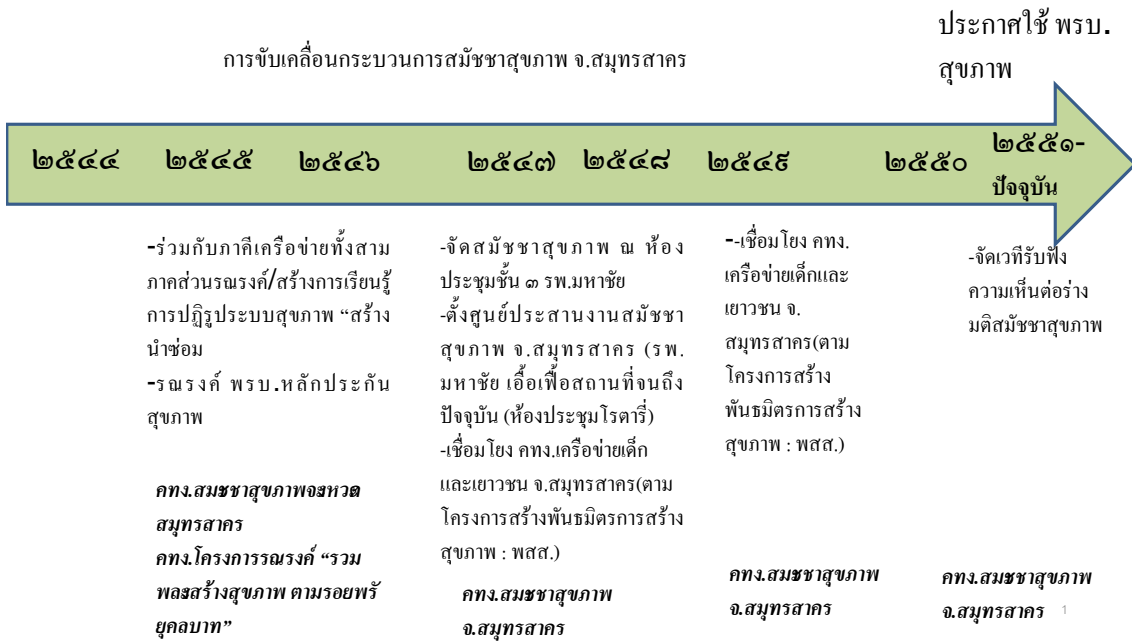
วิสัยทัศน์ตามยุทธศาสตร์จังหวัดสมุทรสาครระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๗๔)

๓.๔ ต่อยอดสมัชชาสุขภาพ

กระบวนการสมัชชาสุขภาพ เพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมที่สมุทรสาคร ไม่ได้จำกัดตัวอยู่แค่เรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเรื่องมดหมอหยูกยา แต่ได้ขยายไปเป็นกระบวนการทางสังคม ขับเคลื่อนเรื่องการสร้างสุขภาวะที่เป็นความหมายใหม่ของคำว่า “สุขภาพ” มีการขับเคลื่อนมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นยุคร่างพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ เมื่อปี๒๕๔๔ และเคลื่อนตัวมาตามลำดับ แม้บางช่วงบางเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังๆ ไม่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากส่วนกลางก็ตาม แกนนำคนสำคัญที่ช่วยดูแล ควบคุม ควบคุมงานนี้มาก็คือ คุณกฤษณา คลอวุฒิชัย ตั้งแต่ครั้งยังรับราชการอยู่ที่สสจ.

ที่น่าชื่นชมอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่โรงพยาบาลมหาชัย ซึ่งเป็นโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัด ได้เอื้อเพื่อสถานที่ให้เป็นศูนย์ประสานงานสมัชชาสุขภาพ จังหวัดสมุทรสาคร มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน โดยให้ใช้ร่วมกับสโมสรโรตารี สมุทรสาคร

การพัฒนานโยบายสาธารณะฯ ผ่านสมัชชาสุขภาพ
จังหวัดสมุทรสาคร ก่อนมี พรบ.สุขภาพฯ (๒๕๔๔-๒๕๕๐)

ในขณะเดียวกันก็มีการต่อยอดงานไปสู่การขับเคลื่อนนโยบายและการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อ
การสร้างสุขภาวะที่กว้างยิ่งขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน

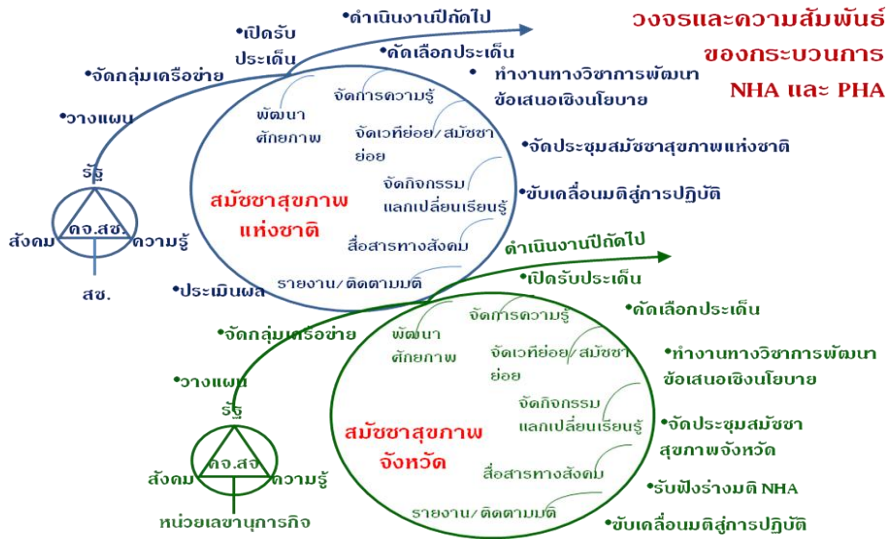

การต่อยอดขบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่น่าสนใจของคนสมุทรสาคร

“สมัชชาสุขภาพ นอกจากได้ขับเคลื่อนการพัฒนา นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแล้ว สิ่งที่ได้อย่างมากอีก ๒ อย่างก็คือการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานสาธารณะ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างกว้างขวาง” อาจารย์สุทัศน์ ประธานคณะทำงานสมัชชาสุขภาพ สมุทรสาคร กล่าวไว้ในที่ประชุม

๖กรกฎาคม ๒๕๕๕ ที่ห้องประชุมของ สสจ.สมุทรสาคร เพื่อนภาคีเครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดสมุทรสาครกว่า ๖๐คน และทีมงานจาก สช. ได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อแสวงหาแนวทางต่อยอดสมัชชาสุขภาพจังหวัดให้ก้าวหน้าและเข้มแข็ง การประชุมเป็นไปอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง มีคุณหมอชัยรัตน์ และทีมงานสาธารณสุขเจ้าบ้าน ร่วมประชุมด้วยตลอด

นอกจากแกนนำคนสำคัญๆที่ผมกล่าวถึงไปแล้ว ยังมีเพื่อนภาคีอีกมากเข้าร่วมประชุมด้วย ได้แก่ **อาจารย์ปณิชนันท์ สืบสันติ** ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตสมุทรสาคร **คุณพิสิษฐ์ แสงจันทร์** จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **คุณอรุณรัตน์ น้อมนพ** จากศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนของ สปสช. **คุณอนุชา คุณเจริญไพศาล** ผอ.กองสวัสดิการสังคมฯ เทศบาลนครสมุทรสาคร **คุณมานะ เป่าทุย** สาธารณสุขอำเภอกระทุ่มแบน **คุณหมอมพิบูล อีสระพันธ์ุ** คนสมุทรสาคร ซึ่งทำงานอยู่ที่กองอาชีวอนามัย กรมควบคุมโรค เป็นต้น

ผมได้เจอกับเพื่อนพี่น้องพี่ว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๖ เป็นต้นไป สช. จะเข้ามาสนับสนุนกระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัดที่สมุทรสาครอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นเครื่องมือสำหรับคนสมุทรสาครใช้สำหรับการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง จะมีทรัพยากรบางส่วนสำหรับทำงานบริหารจัดการและประสานงานที่ต่อเนื่อง และมีทรัพยากรเพื่อให้จัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเดินทางไปได้โดยสม่ำเสมอ ไม่ติด ๆ ดับ ๆ อย่างที่ผ่าน ๆ มา

โดยขอให้แกนนำภาคส่วนในจังหวัดได้ปรึกษาหารือว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดจะช่วยรับทำหน้าที่หน่วยเลขานุการ เพื่อเชื่อมโยงทั้งภาคส่วนเข้ามาทำงานร่วมกันแบบพหุภาคี ต่อยอดจากทุนเดิมที่จังหวัดทำกันอยู่ก่อนแล้ว

อาจารย์สวัสดิ์ได้แสดงความขอบคุณหมอชัยรัตน์ ที่อนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่ประชุมทำงานต่าง ๆ เรื่อยมา อาจารย์วรุฒิ ได้ขอให้สาธารณสุขจังหวัดอนุเคราะห์สถานที่ที่เป็นหน่วยเลขานุการงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด แทนโรงพยาบาลมหาชัยที่ช่วยมานานแล้ว ซึ่งคุณหมอชัยรัตน์ก็มีทำที่ขานรับเป็นอย่างดี

คุณนิลวรรณ

โดยสช. ได้ส่ง **คุณนิลวรรณ ทุนคุ้มทอง** ผู้อำนวยการสานพลังของ สช. ซึ่งเป็นคนสมุทรสาครโดยกำเนิด ไปทำงานร่วมกับพี่น้องสมุทรสาครอย่างต่อเนื่อง

สมุทรสาครสู้ๆ

เสร็จประชุม มีการรับประทานอาหารกลางวันกันที่ห้องเล็กๆข้างตึกสสจ. พวกเราคุยกันต่ออย่างสนุกสนาน คุณหมอชัยรัตน์เผลอบอกว่า ห้องที่เราใช้รับประทานอาหารกันอยู่นี้ใช้งานไม่มาก จะใช้เป็นสำนักงานเลขานุการสมัชชาสุขภาพจังหวัดดีไหม?

ทุกคนต่างพร้อมใจกันขานรับ มีบางคนบอกว่า ขึ้นป้ายกันวันนี้เลยดีไหม

คุณหมอชัยรัตน์ฉุกคิดได้ทัน เลยรีบบอกว่า

“เดี๋ยวขอเอาไปคิดอีกนิดครับ” 555

(final ๒๐สค.๕๕)